

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

## Előfizetési díj:

Egész évre	10 frt.	o. ért.
Félévre	5	50 kr.
Évnyegyedre	3	"
Egy órára	1	"

## Szerkesztői szállás:

belső fordantca 122. szám.

## Kiadó hivatal:

Középutca Stein J. könyvkereskedése.

# KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj: 1-2 sor 7 kr., 3-4 sor 6 kr., 5-6 sor 5 kr., 7-8 sor 4 kr., 9-10 sor 3 kr., 11-12 sor 2 kr., 13-14 sor 1 kr., 15-16 sor 1/2 kr., 17-18 sor 1/3 kr., 19-20 sor 1/4 kr., 21-22 sor 1/5 kr., 23-24 sor 1/6 kr., 25-26 sor 1/7 kr., 27-28 sor 1/8 kr., 29-30 sor 1/9 kr., 31-32 sor 1/10 kr., 33-34 sor 1/11 kr., 35-36 sor 1/12 kr., 37-38 sor 1/13 kr., 39-40 sor 1/14 kr., 41-42 sor 1/15 kr., 43-44 sor 1/16 kr., 45-46 sor 1/17 kr., 47-48 sor 1/18 kr., 49-50 sor 1/19 kr., 51-52 sor 1/20 kr., 53-54 sor 1/21 kr., 55-56 sor 1/22 kr., 57-58 sor 1/23 kr., 59-60 sor 1/24 kr., 61-62 sor 1/25 kr., 63-64 sor 1/26 kr., 65-66 sor 1/27 kr., 67-68 sor 1/28 kr., 69-70 sor 1/29 kr., 71-72 sor 1/30 kr., 73-74 sor 1/31 kr., 75-76 sor 1/32 kr., 77-78 sor 1/33 kr., 79-80 sor 1/34 kr., 81-82 sor 1/35 kr., 83-84 sor 1/36 kr., 85-86 sor 1/37 kr., 87-88 sor 1/38 kr., 89-90 sor 1/39 kr., 91-92 sor 1/40 kr., 93-94 sor 1/41 kr., 95-96 sor 1/42 kr., 97-98 sor 1/43 kr., 99-100 sor 1/44 kr., 101-102 sor 1/45 kr., 103-104 sor 1/46 kr., 105-106 sor 1/47 kr., 107-108 sor 1/48 kr., 109-110 sor 1/49 kr., 111-112 sor 1/50 kr., 113-114 sor 1/51 kr., 115-116 sor 1/52 kr., 117-118 sor 1/53 kr., 119-120 sor 1/54 kr., 121-122 sor 1/55 kr., 123-124 sor 1/56 kr., 125-126 sor 1/57 kr., 127-128 sor 1/58 kr., 129-130 sor 1/59 kr., 131-132 sor 1/60 kr., 133-134 sor 1/61 kr., 135-136 sor 1/62 kr., 137-138 sor 1/63 kr., 139-140 sor 1/64 kr., 141-142 sor 1/65 kr., 143-144 sor 1/66 kr., 145-146 sor 1/67 kr., 147-148 sor 1/68 kr., 149-150 sor 1/69 kr., 151-152 sor 1/70 kr., 153-154 sor 1/71 kr., 155-156 sor 1/72 kr., 157-158 sor 1/73 kr., 159-160 sor 1/74 kr., 161-162 sor 1/75 kr., 163-164 sor 1/76 kr., 165-166 sor 1/77 kr., 167-168 sor 1/78 kr., 169-170 sor 1/79 kr., 171-172 sor 1/80 kr., 173-174 sor 1/81 kr., 175-176 sor 1/82 kr., 177-178 sor 1/83 kr., 179-180 sor 1/84 kr., 181-182 sor 1/85 kr., 183-184 sor 1/86 kr., 185-186 sor 1/87 kr., 187-188 sor 1/88 kr., 189-190 sor 1/89 kr., 191-192 sor 1/90 kr., 193-194 sor 1/91 kr., 195-196 sor 1/92 kr., 197-198 sor 1/93 kr., 199-200 sor 1/94 kr., 201-202 sor 1/95 kr., 203-204 sor 1/96 kr., 205-206 sor 1/97 kr., 207-208 sor 1/98 kr., 209-210 sor 1/99 kr., 211-212 sor 1/100 kr., 213-214 sor 1/101 kr., 215-216 sor 1/102 kr., 217-218 sor 1/103 kr., 219-220 sor 1/104 kr., 221-222 sor 1/105 kr., 223-224 sor 1/106 kr., 225-226 sor 1/107 kr., 227-228 sor 1/108 kr., 229-230 sor 1/109 kr., 231-232 sor 1/110 kr., 233-234 sor 1/111 kr., 235-236 sor 1/112 kr., 237-238 sor 1/113 kr., 239-240 sor 1/114 kr., 241-242 sor 1/115 kr., 243-244 sor 1/116 kr., 245-246 sor 1/117 kr., 247-248 sor 1/118 kr., 249-250 sor 1/119 kr., 251-252 sor 1/120 kr., 253-254 sor 1/121 kr., 255-256 sor 1/122 kr., 257-258 sor 1/123 kr., 259-260 sor 1/124 kr., 261-262 sor 1/125 kr., 263-264 sor 1/126 kr., 265-266 sor 1/127 kr., 267-268 sor 1/128 kr., 269-270 sor 1/129 kr., 271-272 sor 1/130 kr., 273-274 sor 1/131 kr., 275-276 sor 1/132 kr., 277-278 sor 1/133 kr., 279-280 sor 1/134 kr., 281-282 sor 1/135 kr., 283-284 sor 1/136 kr., 285-286 sor 1/137 kr., 287-288 sor 1/138 kr., 289-290 sor 1/139 kr., 291-292 sor 1/140 kr., 293-294 sor 1/141 kr., 295-296 sor 1/142 kr., 297-298 sor 1/143 kr., 299-300 sor 1/144 kr., 301-302 sor 1/145 kr., 303-304 sor 1/146 kr., 305-306 sor 1/147 kr., 307-308 sor 1/148 kr., 309-310 sor 1/149 kr., 311-312 sor 1/150 kr., 313-314 sor 1/151 kr., 315-316 sor 1/152 kr., 317-318 sor 1/153 kr., 319-320 sor 1/154 kr., 321-322 sor 1/155 kr., 323-324 sor 1/156 kr., 325-326 sor 1/157 kr., 327-328 sor 1/158 kr., 329-330 sor 1/159 kr., 331-332 sor 1/160 kr., 333-334 sor 1/161 kr., 335-336 sor 1/162 kr., 337-338 sor 1/163 kr., 339-340 sor 1/164 kr., 341-342 sor 1/165 kr., 343-344 sor 1/166 kr., 345-346 sor 1/167 kr., 347-348 sor 1/168 kr., 349-350 sor 1/169 kr., 351-352 sor 1/170 kr., 353-354 sor 1/171 kr., 355-356 sor 1/172 kr., 357-358 sor 1/173 kr., 359-360 sor 1/174 kr., 361-362 sor 1/175 kr., 363-364 sor 1/176 kr., 365-366 sor 1/177 kr., 367-368 sor 1/178 kr., 369-370 sor 1/179 kr., 371-372 sor 1/180 kr., 373-374 sor 1/181 kr., 375-376 sor 1/182 kr., 377-378 sor 1/183 kr., 379-380 sor 1/184 kr., 381-382 sor 1/185 kr., 383-384 sor 1/186 kr., 385-386 sor 1/187 kr., 387-388 sor 1/188 kr., 389-390 sor 1/189 kr., 391-392 sor 1/190 kr., 393-394 sor 1/191 kr., 395-396 sor 1/192 kr., 397-398 sor 1/193 kr., 399-400 sor 1/194 kr., 401-402 sor 1/195 kr., 403-404 sor 1/196 kr., 405-406 sor 1/197 kr., 407-408 sor 1/198 kr., 409-410 sor 1/199 kr., 411-412 sor 1/200 kr., 413-414 sor 1/201 kr., 415-416 sor 1/202 kr., 417-418 sor 1/203 kr., 419-420 sor 1/204 kr., 421-422 sor 1/205 kr., 423-424 sor 1/206 kr., 425-426 sor 1/207 kr., 427-428 sor 1/208 kr., 429-430 sor 1/209 kr., 431-432 sor 1/210 kr., 433-434 sor 1/211 kr., 435-436 sor 1/212 kr., 437-438 sor 1/213 kr., 439-440 sor 1/214 kr., 441-442 sor 1/215 kr., 443-444 sor 1/216 kr., 445-446 sor 1/217 kr., 447-448 sor 1/218 kr., 449-450 sor 1/219 kr., 451-452 sor 1/220 kr., 453-454 sor 1/221 kr., 455-456 sor 1/222 kr., 457-458 sor 1/223 kr., 459-460 sor 1/224 kr., 461-462 sor 1/225 kr., 463-464 sor 1/226 kr., 465-466 sor 1/227 kr., 467-468 sor 1/228 kr., 469-470 sor 1/229 kr., 471-472 sor 1/230 kr., 473-474 sor 1/231 kr., 475-476 sor 1/232 kr., 477-478 sor 1/233 kr., 479-480 sor 1/234 kr., 481-482 sor 1/235 kr., 483-484 sor 1/236 kr., 485-486 sor 1/237 kr., 487-488 sor 1/238 kr., 489-490 sor 1/239 kr., 491-492 sor 1/240 kr., 493-494 sor 1/241 kr., 495-496 sor 1/242 kr., 497-498 sor 1/243 kr., 499-500 sor 1/244 kr., 501-502 sor 1/245 kr., 503-504 sor 1/246 kr., 505-506 sor 1/247 kr., 507-508 sor 1/248 kr., 509-510 sor 1/249 kr., 511-512 sor 1/250 kr., 513-514 sor 1/251 kr., 515-516 sor 1/252 kr., 517-518 sor 1/253 kr., 519-520 sor 1/254 kr., 521-522 sor 1/255 kr., 523-524 sor 1/256 kr., 525-526 sor 1/257 kr., 527-528 sor 1/258 kr., 529-530 sor 1/259 kr., 531-532 sor 1/260 kr., 533-534 sor 1/261 kr., 535-536 sor 1/262 kr., 537-538 sor 1/263 kr., 539-540 sor 1/264 kr., 541-542 sor 1/265 kr., 543-544 sor 1/266 kr., 545-546 sor 1/267 kr., 547-548 sor 1/268 kr., 549-550 sor 1/269 kr., 551-552 sor 1/270 kr., 553-554 sor 1/271 kr., 555-556 sor 1/272 kr., 557-558 sor 1/273 kr., 559-560 sor 1/274 kr., 561-562 sor 1/275 kr., 563-564 sor 1/276 kr., 565-566 sor 1/277 kr., 567-568 sor 1/278 kr., 569-570 sor 1/279 kr., 571-572 sor 1/280 kr., 573-574 sor 1/281 kr., 575-576 sor 1/282 kr., 577-578 sor 1/283 kr., 579-580 sor 1/284 kr., 581-582 sor 1/285 kr., 583-584 sor 1/286 kr., 585-586 sor 1/287 kr., 587-588 sor 1/288 kr., 589-590 sor 1/289 kr., 591-592 sor 1/290 kr., 593-594 sor 1/291 kr., 595-596 sor 1/292 kr., 597-598 sor 1/293 kr., 599-600 sor 1/294 kr., 601-602 sor 1/295 kr., 603-604 sor 1/296 kr., 605-606 sor 1/297 kr., 607-608 sor 1/298 kr., 609-610 sor 1/299 kr., 611-612 sor 1/300 kr., 613-614 sor 1/301 kr., 615-616 sor 1/302 kr., 617-618 sor 1/303 kr., 619-620 sor 1/304 kr., 621-622 sor 1/305 kr., 623-624 sor 1/306 kr., 625-626 sor 1/307 kr., 627-628 sor 1/308 kr., 629-630 sor 1/309 kr., 631-632 sor 1/310 kr., 633-634 sor 1/311 kr., 635-636 sor 1/312 kr., 637-638 sor 1/313 kr., 639-640 sor 1/314 kr., 641-642 sor 1/315 kr., 643-644 sor 1/316 kr., 645-646 sor 1/317 kr., 647-648 sor 1/318 kr., 649-650 sor 1/319 kr., 651-652 sor 1/320 kr., 653-654 sor 1/321 kr., 655-656 sor 1/322 kr., 657-658 sor 1/323 kr., 659-660 sor 1/324 kr., 661-662 sor 1/325 kr., 663-664 sor 1/326 kr., 665-666 sor 1/327 kr., 667-668 sor 1/328 kr., 669-670 sor 1/329 kr., 671-672 sor 1/330 kr., 673-674 sor 1/331 kr., 675-676 sor 1/332 kr., 677-678 sor 1/333 kr., 679-680 sor 1/334 kr., 681-682 sor 1/335 kr., 683-684 sor 1/336 kr., 685-686 sor 1/337 kr., 687-688 sor 1/338 kr., 689-690 sor 1/339 kr., 691-692 sor 1/340 kr., 693-694 sor 1/341 kr., 695-696 sor 1/342 kr., 697-698 sor 1/343 kr., 699-700 sor 1/344 kr., 701-702 sor 1/345 kr., 703-704 sor 1/346 kr., 705-706 sor 1/347 kr., 707-708 sor 1/348 kr., 709-710 sor 1/349 kr., 711-712 sor 1/350 kr., 713-714 sor 1/351 kr., 715-716 sor 1/352 kr., 717-718 sor 1/353 kr., 719-720 sor 1/354 kr., 721-722 sor 1/355 kr., 723-724 sor 1/356 kr., 725-726 sor 1/357 kr., 727-728 sor 1/358 kr., 729-730 sor 1/359 kr., 731-732 sor 1/360 kr., 733-734 sor 1/361 kr., 735-736 sor 1/362 kr., 737-738 sor 1/363 kr., 739-740 sor 1/364 kr., 741-742 sor 1/365 kr., 743-744 sor 1/366 kr., 745-746 sor 1/367 kr., 747-748 sor 1/368 kr., 749-750 sor 1/369 kr., 751-752 sor 1/370 kr., 753-754 sor 1/371 kr., 755-756 sor 1/372 kr., 757-758 sor 1/373 kr., 759-760 sor 1/374 kr., 761-762 sor 1/375 kr., 763-764 sor 1/376 kr., 765-766 sor 1/377 kr., 767-768 sor 1/378 kr., 769-770 sor 1/379 kr., 771-772 sor 1/380 kr., 773-774 sor 1/381 kr., 775-776 sor 1/382 kr., 777-778 sor 1/383 kr., 779-780 sor 1/384 kr., 781-782 sor 1/385 kr., 783-784 sor 1/386 kr., 785-786 sor 1/387 kr., 787-788 sor 1/388 kr., 789-790 sor 1/389 kr., 791-792 sor 1/390 kr., 793-794 sor 1/391 kr., 795-796 sor 1/392 kr., 797-798 sor 1/393 kr., 799-800 sor 1/394 kr., 801-802 sor 1/395 kr., 803-804 sor 1/396 kr., 805-806 sor 1/397 kr., 807-808 sor 1/398 kr., 809-810 sor 1/399 kr., 811-812 sor 1/400 kr., 813-814 sor 1/401 kr., 815-816 sor 1/402 kr., 817-818 sor 1/403 kr., 819-820 sor 1/404 kr., 821-822 sor 1/405 kr., 823-824 sor 1/406 kr., 825-826 sor 1/407 kr., 827-828 sor 1/408 kr., 829-830 sor 1/409 kr., 831-832 sor 1/410 kr., 833-834 sor 1/411 kr., 835-836 sor 1/412 kr., 837-838 sor 1/413 kr., 839-840 sor 1/414 kr., 841-842 sor 1/415 kr., 843-844 sor 1/416 kr., 845-846 sor 1/417 kr., 847-848 sor 1/418 kr., 849-850 sor 1/419 kr., 851-852 sor 1/420 kr., 853-854 sor 1/421 kr., 855-856 sor 1/422 kr., 857-858 sor 1/423 kr., 859-860 sor 1/424 kr., 861-862 sor 1/425 kr., 863-864 sor 1/426 kr., 865-866 sor 1/427 kr., 867-868 sor 1/428 kr., 869-870 sor 1/429 kr., 871-872 sor 1/430 kr., 873-874 sor 1/431 kr., 875-876 sor 1/432 kr., 877-878 sor 1/433 kr., 879-880 sor 1/434 kr., 881-882 sor 1/435 kr., 883-884 sor 1/436 kr., 885-886 sor 1/437 kr., 887-888 sor 1/438 kr., 889-890 sor 1/439 kr., 891-892 sor 1/440 kr., 893-894 sor 1/441 kr., 895-896 sor 1/442 kr., 897-898 sor 1/443 kr., 899-900 sor 1/444 kr., 901-902 sor 1/445 kr., 903-904 sor 1/446 kr., 905-906 sor 1/447 kr., 907-908 sor 1/448 kr., 909-910 sor 1/449 kr., 911-912 sor 1/450 kr., 913-914 sor 1/451 kr., 915-916 sor 1/452 kr., 917-918 sor 1/453 kr., 919-920 sor 1/454 kr., 921-922 sor 1/455 kr., 923-924 sor 1/456 kr., 925-926 sor 1/457 kr., 927-928 sor 1/458 kr., 929-930 sor 1/459 kr., 931-932 sor 1/460 kr., 933-934 sor 1/461 kr., 935-936 sor 1/462 kr., 937-938 sor 1/463 kr., 939-940 sor 1/464 kr., 941-942 sor 1/465 kr., 943-944 sor 1/466 kr., 945-946 sor 1/467 kr., 947-948 sor 1/468 kr., 949-950 sor 1/469 kr., 951-952 sor 1/470 kr., 953-954 sor 1/471 kr., 955-956 sor 1/472 kr., 957-958 sor 1/473 kr., 959-960 sor 1/474 kr., 961-962 sor 1/475 kr., 963-964 sor 1/476 kr., 965-966 sor 1/477 kr., 967-968 sor 1/478 kr., 969-970 sor 1/479 kr., 971-972 sor 1/480 kr., 973-974 sor 1/481 kr., 975-976 sor 1/482 kr., 977-978 sor 1/483 kr., 979-980 sor 1/484 kr., 981-982 sor 1/485 kr., 983-984 sor 1/486 kr., 985-986 sor 1/487 kr., 987-988 sor 1/488 kr., 989-990 sor 1/489 kr., 991-992 sor 1/490 kr., 993-994 sor 1/491 kr., 995-996 sor 1/492 kr., 997-998 sor 1/493 kr., 999-1000 sor 1/494 kr.

## Hirdetéseket felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.)  
Haasenstein és Voglner (Nether-  
Markt 11 szám.)  
Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

## Nyilvántartási díj:

sora után 20 kr. előleg bekládása mellett  
a szerkesztőséghez csimzendők.  
Előfizetés a hirdetés a kiadó-hivatalnál  
kezelik.

## Előfizetési felhívás

## „K. KÖZLÖNY“

1870-ki XV-dik évfolyamára.

## ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10 frt.	o. ért.
Félévre	5	50 kr.
Évnyegyedre	3	"
Egy órára	1	"

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutcai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

## A buni szerencsétlen vízkárosultak részére adakoztak:

Páll Jakab 1 frt, János Gerő 1 frt.

## Külföldi megye, Nagy-Bun, május 27.

Tekintetes szerkesztő úr! Szerencsés lehet, ha nemcsak a „Kol. Közlöny“-t, hanem más, ki rálybagonnenni és túli lapokat is, n. buni id. gróf Bethlen László úr kegyéből olvashatni és a Nagy-Bun községét sajtó csapásról megjelent tudósítást sokat figyelemmel kísérni, sietek az azokban foglalt, tudomással ellenkező adatokat a következő — előttem már ismeretes valószínűség színvonalára — lehető rövidséggel visszavezetni.

A lélekzáró vizárt okozott felhőszakadás kez dődött május 13-án d. u. 6 órakor, s végződött 3/4 7-re, s ezen és legtovább esti 9 óráig terjedő időtartam alatt, már az alább következő károsodás történt. Ugyanis:

Emberélet esett áldozatul 165, nagyobb részt családnyakban és gyermekekben; a férfiak egy része mezei munkával lévén elfoglalva. Nemzeti-ségre nézve elpusztult magyar: 19, román: 144 és izraelita 2. A két magyar közül 1 szolga, magyar-zsákodi; 1 öreg napszámos, szent erzsébeti. Mai napig megtaláltak 130-an: bizonytalan helyen vannak 35-ön. A magyarok közül egyen kívül a többi református; a románok görög nem egyesültek. Laképület elpusztult mindenestől 64, és a nagyobb résznek csaknem fodeléig ért a vízár s falai, ajtái, ablakait sat. elrontotta. Gazdasági épületek: csűrök, pajták sat. 77 darab mindenestől. Igás ökrök 6 darab; nagy tehén 38 drb; ló, közönséges, 6 drb; apróbb borjú- és csikó féle 70 drb; sertés, kecske, apróbb, nagyobb 108 drb; törökbuza, legtöbb, buza, kendermag, liszt és paszuly 12,667 erdélyi kis véska, melyek és még száma nélküli gazdasági eszközök, házi butorok, sertés ölok, öltönyök, vas eszközök sat. sat. osztr. é. felvett becserítke 62,601 frt 25 kr, mond: hatvan-két ezer hatszáz egy frt 25 kr.

Ezenkívül még sok a kár, mert legjobb térszántóföldjeink, kaszálóterületeink, elmagolt gabonáink, reményre jogosított bízavetéseink iszappal borították, s az oldalos, vetett- és ugar földeket is úgy elárkoltá, mosta és soványította a zápor, hogy csak is több évi trágyázás és munka lesz képes azok termőképességét visszaszerezni. A még fel nem vett károk felvételére, valójában egy igazi szakértelemmel és jó lelkiismerettel bíró becselő-bizottmány ki-váratatik.

A fennirtak valószínűségről azért bátorodom kezeskedni, mivel helyzetemnél fogva, mondhatni, csaknem egyedüli vezetője valék a már megírt károk kiderítésére készített jegyzőkönyvnek, — s ezenkívül, mint N. Banon 20 évig lelkesíti hivatalát viselő, sőt egyéb községi ügyeket is igazító egyén, ismeretes lehetek a körülményekkel, s bihetőleg ezután sem fogja figyelmen kívül hagyni, a szintén kezdetben lévő, de már 15 napra terjedett kárfelel. \*)

Az eléggé meg nem dicsérhető báró Szent-kereszty családnak az inéségek iránt tanúsított s e lapokban is méltányolt részvételéről, a gyors és hathatós segélyről, melyet gazdatisztjuk Szabó Dávid közreműködésével nyújtott, a legnagyobb magasztalással kell szólanom. Ugyesint n. buni id. gróf Bethlen László úr és Borbély Károliana úrnő is számos jótéteménnyel örökítették meg neveiket. Kell-e még mondanom, hogy a községtünkbe kiküldött kormánybiztos udvarhelyszéki főkirálybíró Daniel Gábor úr, több dultói és szász nádas-járai szolgabírák Jakab János úr is bokros érdemeket

\*) Feszült figyelemmel várjuk, sőt bizalommal kérjük ki ebbeli további becses közleményeit. Szerk.

szerettek magoknak a szerencsétlenek fölségellése körül. A környékbeli esendörök is erősebben járnak el a rájuk bízottakban, valamint a szomszédos községek lakói is.

Azon szives óhajással zárom be leveletemet: sziveskedjék nagyon tisztelt szerkesztő úr a többi lapokat is segélygyűjtésre felkérni, bízditni. Minden állér ezer könyvecspett fog letérőlni. Bis dat, qui cito dat. A jószívű adakozót kedvelli az Isten. Gondolják meg, hogy „ma rajtam, holnap rajtad.“ Nagy Mózes, n. buni ev. ref. pap.

Az 1848. évi V. t.-cz. 2. §-a d) pontja és „a köztörvényhatóságok rendezéséről“ alkotott törvényjavaslat 23. §-a.

Sz.-Udvarhely, 1870. május 25.

Az 1848-dik évi V. t.-cz. 2-dik §-a d) pontja alapján az országgyűlési képviselőválasztás alkalmával szavazattal bírnak „a tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiai művészek, tanárok, a magyar tudós-társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segéd-lelkészek, községi jegyzők és iskolatanítók.“

Tehát a bírói oklevéllel bíró, de gyakorlati bírói működést nem teljesítő egyének nincsenek ezen joggal felruházva, — nem számíthatnak az ugynevezett „honoratorok“ közé.

Nézetem szerint igazságtalan lenne ugyan-ezen körülmény, mint mulasztás miatt, az 1848. évi törvényhozás ellen vádat emelni; de ép úgy igazságtalan és méltánytalan eljárásnak tartanám azt is, ha az alkalmazásban nem lévő, de gyakorlati oklevéllel ellátott bírók előtt a politikai jogok élvezhetősége ajtaja továbbra is zárva tartatnék.

Az e tekintetbeni „látszólagos mulasztás“ vádját nem terhelheti az 1848-dik évi törvényhozást, mert régi bírósági rendszerünk szerkezeténél fogva, a bírói tiszt gyakorlati hatáshoz törvény által precízírozott különös elméleti minősítettség nem kívántatván, a bírói elhivatás, mint az állampolgári értelmességét kétségtelesen magába ölelő, de létfeltételeit illetőleg körül nem irt életpálya, a politikai jogok gyakorlatának meghatározásánál különállóan nem jelezhetetett.

De különben is az 1848. év előtti bírák részben az 1848-ik évi V. t.-cz. 1. §-a alapján a primae nonusból kifolyólag, részben pedig „okleveles ügyvédi“ minőségük-nél fogva a politikai jogok élvezetére képesítettek voltak s így akkor igazságügyi és méltó panaszra ok nem létezett.

1848 óta azonban, valamint mindenben, ugy

lót; a kertekre felfutó komlót, tormát, fodormentát, szegfűvirágot és a porózót; hisz ez is lehet, szerinte, kivitelű csikk, vagy miért ne lehetne a Czibolós alján óra, revolver, vagy Wertheim-szekeréngyár, mint Svájcban?

3. Ugyan mondja meg B. S. úr, hogy az általa ajánlott útvonal vidékén, melyet a műveltség emelkedettebb fokán lenni állít, hány zsebóra van, hiszen ez is a civilizatio jele; hiszen ama vidéken a napról nézik az órát, mint a Beduin; ott azt sem lehet tudni: hányat ütött az óra.

A B. S. úr által felhozott cikkek nem egy országot, de mondhatom Nagy-Bánya város piacát sem fedezik, úgy, hogy a semmin kívül nincs mit kivinni a világ elébe.

Látszik, hogy indítványozó oly magáról nézi a kereskedelmet, hogy ez előtte csak akkorán látszik mint a mákszem, míg ellenben a gubiosot oly nagyra tartja, hogy terjedelmét sem képes belátni.

4. A mértföld távolságok is talánának, ha mindegyik után utána tenné, hogy egy mértföld, meg egy darab.

5. Azt állítja B. S. úr, hogy csak egy hegyet kell átfutni, aztán mind via ducta-n, akár irni, szerinte, mind völgyön megyen. Ez épen olyan nyilatkozat B. S. úrtól, mint egy ösmerősöm válasza volt azon embernek, kibez fiát kosztba akarta adni, azon kérdésére, ha sokat eszik-e a gyermek? nem, felel, csak egyszer napjában, t. i. reggeltől estig; ilyenek a B. S. úr tunneljei és Felső-Bányától Garbonáczig, Garbonácztól M. Laposig, na itt van egy annyi hely Felső-Szecsig, mint egy tunnel szelelő lyuka, ott megint hegybe bujlik, míg kijön vagy egy mértföldnyi vonal megfutása után Felső-Egresre.

Lerakó hely alatt pedig nem lehet azt érteni, a hol a podgyaszt a kocsiból kirakják, a milyen volna a m. láposi csűrös kertje gróf Eszterháznak; hanem azt érte B. S. úr, a hol az útvonal oszt, ilyen Pest, Kassa, Temesvár, Püspök-Ladány, és ilyen osztó vonal lesz Dézs is akkor, a mikor a kolozsvári állomás csak transzennalis lesz, mihelyt onnét a vasút tovább megyen.

6. A mi a brün-prágai vonalat illeti, ezt együtt utaztak meg B. S. úrral a kolozsvári piacon egy panorámában; azonban nézze meg B. S. úr azon vonalnak költségei utáni bevételét, s meggyőződik, hogy az roppant forgalma mellett is alig ad  $1\frac{1}{2}$  % t.

A 7-dik pontra csak annyit felelek, hogy térjen el már egyszer gyanevitől utjáról, rólam azt lehet, a mit tetzik; de mit hiszen azon követ urakról, a kiknek, önállítása szerint, port hintek szemükbe; hisz ezekről csak nem lehet feltenni azt, hogy oly rövidlátók legyenek, mint B. S. úr, hiszen egy ország képviselőtestülete van mellettük! Tossák elolvasni B. S. úrnak az Ujfalusi-féle consortium jegyzőkönyveit, és ottan megtalálja állítástom valóságát. Nagy-Bánya városa részéről Fésűs Mihály, Horáček József, F. Bánya városa részéről Zeitz K. sajátkezű aláírásaikkal fogják igazolni, és állítástomat megerősítik Szatmár, Kolozsvár, Dézs, Szamosújvár, Beszterce és Nagy-Zsombor városok képviselői.

Ugyan hogy képes valakinek a mellett erős-ködni, a mit nem tud.

## TÁRCZA.

### A maori-k hau-hau cultusa.

A történelemben alig találjuk mását ama harcznak, melyet Uj-Seeland szegény, csaknem meztelen bennszülöttjei folytattak a hatalmas és gazdag Anglia ellen, bazájuk és szabadságuk oltalmára. Anglia legjobb csapataiból 16.000-et és 6 hadihajót küldött ellenük, a főleggyverésnél felhasználta a legújabb találmányokat, s bár nem farkadott a pénz- és emberáldozatokkal, maig sem sikerült az ujszealandi maori-k vitéz kis nemzetét leigáznia.

A fehér hódítók elleni gyűlölet ébren-tartására sokat tesz a „Hau-Hau” vagy „pai mariri” vallás; ez üszönzi a bennszülötteket minden alkalmal cselle, kegyetlenkedésre. Az ily hatalmas befolyást gyakorló különös vallásról érdekes leleplezéseket hoz egy most megjelent történelmi vázlat. „Az ujszealandi háború” Dröge Gusztávól. Melléklete egy hadi térkép; megjelent Bremában, Kührtmann kiadásában. A szerző; ki sok évig élt Uj-Seelandban, érdekesen vázolja a fölkelés kezdetét s a bennszülöttek hősi harczeit az angolok ellen; egyttal ismerteti ama vallást is, mely a maori-k harczeit az angolok ellen szítja.

Mikor hirdették legelőbb a hau-hau vallást, nem lehet pontosan megjelölni, némi bizonyossággal állíthatni, hogy ez 1862 közepén történt.

A keresztény hithirdetők sehol sem jártak el nagyobb sikerrel, mint Uj-Seeland bennszülöttjei között; de a térítés körül sem történtek akkora hibák mint épen e helyen.

1769-ben, Cook kapitány javallatára alapított Ausztráliában a Botany-bai feyencz gyarmat; ide hordta Anglia a nép szeméjtét, ide vándoroltak a legtöbb kalandorok és családok. A börtönökből kiszabadult gonosztevők és a számitásaikban csalódott kalandorok, rosszul érezvén magukat a rendör-

8. Azon erdőmennyiség, mit elősorolt, az csak egy gyufaszál ahoz a forgalomban és szükségletben képest, a milyennek lenni kell; az erdőszetből ki többet tud nálannál, az hasznát is veszi, de annyit én is tudok, hogy a berencei erdő nem képes egy kutyagatásnyira fedezni a szükségesség slippeket — alig 70 hold — a plopisi erdő pedig bukós, tehát nem arra való.

A mi a geológiát illeti, az igaz, hogy az sem tanult mesterségem, és elősmerem, vad- és vakságot az azon roppant tudomány terjedelméhez képest, azonban annyit tudok, mennyit B. S. úr, úgy látszik, nem tud.

Kővárvidéke mondhatni egy világrésznek adhatna, sőt ad is oly szép kővesült kagylókat az amoniták uralkodási alkorszakát (conchylieo unter periode) előtűntető hegyekből, és azon kemény és nagy mézskő telepekből, melyekben vannak kagylók, csigák, asteroidesek, belemitek, minden alakban tegei pókok oly parányiságotól kezdve, hogy csak jól felfegyverzett szemmel lehet látni az emberfő nagyságu csigáig, az a tömör kő mind állat volt. A butyásai hogy lánczolatlanul kezdődik és lemegy Rév-Körtvélyesig, a kis nyiresi tetőn azonban elágazva, átmegy Vasajon, Arany-Mezőn Csokmányig. Hogy itt és ezek között B. S. úr hol fedezett fel quartzot, nem tudom, ha csak a bréfalvi üveg kősziklánál, vagy a garbonáci petroleum bányánál nincs — én ezeket nem láttam.

Én a hírlapirodalom terén nem erőszakoltam fel magamat, kintnik az abból is, hogy nem kaptam B. S. úr válaszatot rögtön első nyilatkozatára; épen úgy nem siettem válaszolni a másodikra, hittem, hogy avatottabb tollu, szakképzettebb ember fog B. S. úrnak megfelelni; azonban felszólalása az érdekelték figyelmét vagy kikerülte, vagy feleltre nem érdemesíték; csak én fogtam tollat, de úgy látszik, hasztalanul küzdök a rügeszme ellen.

Engem senki sem kért fel, annál kevésbé parancsolta, hogy B. S. úr cikkeit ellen írjak, hanem tettem a közérdek szempontjából, országos szempontból véve fel a dolgot, a mint annak valóságos lenni kell — ezt bebizonyítja a jövő egy pár év alatt.

Én meggyőződésem ellen senkinek és senki ről sem irtam, annál kevésbé voltam valakinek lekötelezettje e részben; hanem B. S. úr üsse mellét és mondja el: „én véttem, én véttem! én igen nagy véttem! nem vagyok méltó, hogy elvetted gombáidnak keserűjét ajkamtól, melyekkel gonosz beazéltam, és hogy kenyerednek zabját learatbattam kezemmel, a melylyel roszt irtam.”

### Lónyay Menyhért

május 21-iki beszédének kivonatos ismertetése.

#### IV.

Az 1869-diki évi államháztartás eredménye.

Az 1869-diki eredmény sokkal kedvezőbb, mint azt a költségvetés feltételezte. A bevételek és kiadások közti súlyegyet meg az említett évben is sikerült fentartani, holott tekintve a honvédségre tett kiadásokat, az előirányzatban több mint 12 millió hiány volt felvéve.

ség felügyelete alatt, új működési tért kerestek, így fordultak Uj-Seeland felé, ide tódult Sidneyből a kivándorlók raja.

A maori-k ez embereket barátságosan fogadták, mert elűzték addig ismeretlen eszközöket hoztak magukkal a földművelésben javításokat és könnyebbítéseket alkalmaztak, úgy például jártak elől a házak és canoe-k tökéletesebb építésében is. Hanem a polgáriasság eme uttörői hálátlansággal viszonják a bennszülöttek előkezeségét: gyalázatos tetteik viszhangja töltö be nemsokára az egész szigetet. A szemérem nem engedi e tettek elősorolását, mert a természet törvényeit, minden emberiséget lábba tiportak: úgy látszott, hogy a megromlottság és bün tetőpontját éri el a szerencsétlen maori-k között.

Az utóbb érkezett térítők elsözörnyedve szemlélték az ujszealandi állapotokat s azzal kívántak hatni, hogy a fehérek és a maoriok együtt lakását lehetőleg megakadályozzák. Elmondák a maori-knak, hogy ők sokkal jobbabb a fehéreknél, semmi esetre se éljenek tehát ezekkel közösen. Ez állítás akkor jogosult lehetett, de később a maori-k büszkeségének hízogó eme tan nagyon károsan hatott a közviszonyokra. A maoriok csakugyan jobb embereknek tarták magukat, e meggyőződés annyira megszilárdult náluk, hogy a midőn nemesebb erkölcsű fehérek vándoroltak be utóbb az országba, ezeket sem különböztették meg a csöcselék elődöktől, a fehérek minden tetteit gyane szemmél kísérték, mindenikét önhasonlósúnak tarták.

A térítők e hallépe okozta az, hogy a keresztényiséget oly gyorsan elfogadók maoriok, ép oly hirtelen lettek egy új tan követői, mely a keresztény, a zsidó és a Buddha vallások vegyülékét látszik képezni.

A Hau Hau (Jehova) tisztelete náluk torz ünnepeleésegekből áll, s némileg a Druidák isteni tiszteletére emlékeztet. A hau-hau vallás papjai más pogány papok példájára határtalan befolyást szereztek maguknak a nép felett; elhitették velök,

Az államháztartás valódi eredményét csak a f. év második felében beterjesztendő zárszámadásokból lehet ugyan egész alaposággal megítélni; azonban a kezelési kimutatásokból is biztosan lehet következtetni, mert főösszegei a zárszámadások főösszegeivel azonosak.

Ezen kimutatások szerinti főbb tételek a következők:

Előirányozva volt 1869-re rendes kiadás: 151.867,099 frt, s rendkívüli kiadás: 11 millió 412,206 frt; előirányozva volt tehát az összes kiadás 162.766,545 frttal. Ennek ellenében a rendes fedezet előirányoztatott 150.551,806 forinttal; tehát a megállapított költségvetést a jövedelmekkel egybevetve, mutatkozott 1869-re 12 millió 214,739 frt hiány.

A rendes és rendkívüli bevételek tettek 1869-ben 161.983,021 frt 76 krt., kedvezőbb volt tehát az előirányzatnál a bevétel 11.431,215 frt 76 krral.

Az összes kiadások tettek 160.543,532 frt 75 krt.; tehát az előirányzathoz képest 2.223,012 frt 26 kr megtakarítás mutatkozik, mi azonban csak látszólagos, mert a vámjövedelmek többlete a közös költségekre megszavazott összeget 2 millió 310.883 frt 76 krral szállította le. A végeredmény azonban még is az, hogy 2.223,012 frt 26 krral kevesebb adatott ki, mint a mennyire a miniszterium felhatalmazva volt, s 11.431,215 frt 75 krral a reméltnél több vétetett be, összesen tehát kedvezőbb az eredmény: 13.654,228 frttal; miből levonva az előirányzott 12.214,739 forint pénztári hiányt, mutatkozik ezen hiánynak s minden rendkívüli költség fedezése után — melynek a legnagyobb részét a honvédség felszerelése teszi — az előirányzott hiány helyett 1.439,489 frt pénztári fölösleg, a nélkül, hogy a megszavazott fölhatalmazást pénztári utalványok kibocsátására nézve igénybe kellett volna venni.

Tények bizonyítják, hogy hazánk adóképesége nevezetesen emelkedett, mit bizonyít az 1869-diki kezelési kimutatás is; pedig az 1869 diki év korántsem sorozható a kedvező évek közé, miután a termés a közepszerűn alóli volt. Az adóképeség emelkedését bizonyítják a következő számok:

Az egyenes adók előirányozva voltak 53 millió 921,000 frttal, bejött pedig a múlt év folytán 57 millió 825,000 frt, tehát az egyenes adók többlete tesz 3.904,000 frtot, tehát közel 4 milliót.

A fogyasztási adók előirányozva voltak 11 millió 293,000 frttal, a valóságos eredmény tesz 13.663,000 frtot, tehát 3.370,000 frttal többet az előirányzatnál. Az egyenes és fogyasztási adók együtt véve pedig többet hoztak összesen 6 millió 274,000 frttal.

A sójüvedék előirányozva volt 11.411,000 forinttal, a bevétel tett 11.706,000 frtot, tehát 295 ezer frttal többet.

A dohányjüvedék előirányozva volt 22.571,000 frttal, a valóságos bevétel tett 23.990,000 frtot, tehát 1.419,000 frttal többet.

A lottojüvedék kevesebbet hozott 58,922 forinttal, tehát a jüvedék csak egyedül ezen neménél mutatkozik fogyatkozás.

Az összes jüvedékekből ezen hiányt levonva, marad a jüvedékeknél nagyobb 1.655,000 frt.

A bélyeg előirányozva volt 3.962,000 frttal,

hogy közvetlenül érintkeznek az Istenséggel s Gábor arkangyal által kapják Jehova parancsait, ki a maoriakat saját választott népévé fogadta. Ily tanokat hirdetve minden fontos ügy eldöntése a papok kezébe került; minden vállalatban ők lettek a tanácsadók vagy is a Jehova, kitől a papok vették a parancsokat.

Az isteni küldetést többé a nép nem vonta kétségbe, különösen azután, hogy a hau-hau-k egy kis csapatja a keresztényen maori k Otaki nál táborozó háromszor akkora seregét, Gábor arkangyal felhívására, megtámadta és teljesen szétverte. Gábor arkangyal, állítólag, egy papnak adta volt át a parancsot, hogy a túlnyomó számú keresztény maoriakat azonnal támadják meg, mert Jehova az ő kezébe adta azokat, kik az igaz hitet elfogadni nem akarják, el kell törölni őket a föld színéről.

A hau-hau papok közt némi szabadkőművesség uralg. Vannak jelek és szavak, melyekről egymást fölismérik, s ilyenekkel jelölik meg a különböző rangokat is.

E vallás alapítói, ismervé a nép érzékiségét, erre építék számításait, hogy az új tanoknak gyors elterjedését biztosítsák. A házasságtörés szabad, s az ágyasok szerepe érelynek tartatik; minden 14 éves nőszemélynek meg van engedve a férfakkal való társalgás.

Az istentisztelet helyén magas rudat állítanak fel s a tért körülé 10—15 lábnyi magasságu deszkafallal veszik körül. E kerítésben naponta háromszor tartanak isteni szolgálatot, hol az új tant el nem fogadottaknak megjelenni tilos.

Elő tekintetere csodálkozni lehet a felett, hogy egy ily faragatlan vallás, oly rövid idő alatt annyit követőre talált, s hogy a keresztény maori-k e vallásra térhettek át. De jobban megfontolva a dolgot, meggyőződünk, hogy a pau mariri hit sok csáberevél bir egy oly kevéssé művelt népre, milyen a maori.

A titok, melybe a papok az új vallást burkolták: az Istenséggel való közvetlen érintkezés,

a bevétel tett 4.017,000 frtot, tehát 55.000 frttal többet.

A díjak- és jogilletékekre előszámítva volt 6.512,000 frttal, a bevétel tett 8.929,000 frtot, a többlet tett 2.417,000 frtot.

Megjegyzendő, hogy a nagyobb jövedelemre bizonyos tekintetben befolyással volt a rendezesebb kezelés, melyet már a múlt évben létesíteni lehetett; továbbá ezen összegben befoglaltanak a régebbi hátralékokból behajtott összegek is, melyeknek behajtása az által éretett el, hogy a késedelmi kamatokból beszedési díjak fejében bizonyos esekély percentuális tétel engedélyeztetett a behajtó közegeknek.

Az út- és hidvám előirányozva volt 205,000 frttal, bejött 361,000 frt, tehát 156,000 frttal több.

A fémjelzés többlet hozott 2,270 frttal.

Az összes illetékek többlet jövedelmek tehát összesen 2.632,000 frttal.

Az államvagyon jövedelme előszámítva volt 30.396,000 frttal, a bevétel tett 32.139,000 frtot, tehát 1.743,000 frttal többet.

A különféle bevételek kevesebbet jövedelmeztek 251,000 frttal.

De nem csak a pénzügyminiszteriumnak kezelése alatt álló jövedelmek, de a kereskedelmi miniszterium jövedelmei is szaporodtak.

A posta, távirta és bányailletékek előirányozva voltak 4.089,000 frttal, bejött összesen 4.576,000 frt, tehát 487,000 frttal több.

Az előadottak szerint tehát az összes eredmény  $13\frac{1}{2}$  milliót haladó többletet mutat fel.

### Közlemény

Alsó-Fehér- és Küüllömege 1869-diki népoktatási állapotját tárgyzó tanfelügyelői jelentésből.

(Folytatás.)

És most engedje meg, tisztelt iskolai tanács, hogy a főlebbi kimutatás illusztrálására, a hiányok és szűkekek földerítésére s ezek alapján a leg-sürgösb teendők iránt némi részleteket s ajánlatokat is adjak jobbára a hely színén tett tapasztalataim után.

1. Legégetőbb hiányt és fogyatkozást találtam a népiszkolai tanítókbarg A lefolyt tanévben Alsó Fejériben semmi nével nevezendő tanító nem volt 48 iskolában. A létező tanítók is legnagyobb részben felekezeti cantorok (dászkelek) is egyszersmind, névezesit a négy város 37 tanítójával együtt 266 rendes és segéd-tanító közt csak 62 van, a ki nem cantor, tehát 204 sajátlag egyházi szolga s a tanítás csak mel-lékes foglalkozás. — És ha még e cantorok alkalmas lennének a tanítói nehéz hivatásra! De fájdalom! igen kevés köztük a képezdét végzett okleveles tanító, a nagyobb rész, köztudomás szerint, igen csakély szakképzettséggel bir. Elszomorító látni e képezetlenséget a valóságban annak, ki a felekezetek szokott évi kimutatásaiban a beirt tanítókat és tényleges tanítást a szó valódi értelmében vette.

De tán a tanítók e képzettség-hiányánál is nagyobb azok szegénysége. Az egyházi szolgál-

mint azt az ó testamentom is hirdeti, nagy hatásal volt a maoriok élénk képzelőere, gyermekes kedélyére. E felett tény az, bár a végbevitel maig sincs földerítve — hogy az új próféták oly eseményeket mondottak el a népeknek, melyek nagyon távoli helyeken történtek ugyanazon pillanatanban, s a melyekről a papok mit sem tudhattak. Az új tan annál jobban terjedt, mert hízelt a bennszülöttek húságának, mi a maori-k nemzeti jellegének kiváló sajátja.

Az emberi természet egyik jellemvonása, az előkor politikai és társadalmi viszonyait eszményi alakban tüntetni fel, e részben a maoriok sem képeznek kivételt. Elfeledek a jótéteményeket, melyeket a polgáriasság hozott hozzájuk, mindig függetlenségük körül ábrándoznak, ezt ohajlják vissza. Az új tan ezt igéri meg; a papok szerint a gondviselés elhatározta, hogy az európaiknak el kell ütetni az egész szigetről s kezükbe jutand őseik egész öröksége.

Ha e vallást a mormonokéval összehasonlítjuk, csaknem ugyanazonosnak találjuk. Mindkettő állítja, hogy Isten prófétákat támasztott, kik által akarattal a népeknek kinyilatkoztatja; mindkettő behozta a soknejséget és a birtok közöségét; mindkettő ragaszkodik a Bibliához, de az ó-testamentumra fektet nagy súlyt. Mindkét vallás követői a műveletlenebb néposztályokból valók; mert tudva van, hogy Brougham-Young a mormonsecta alapítója, hieit kizárólag az alsóbb néposztályokból választá, a kiknek műveltsége és szenvedélyei nagyban hasonlítottak a maoriok állapotához. Egyben azonban a maori-k nagyon elűtnek a mormonoktól. Ezek soha sem kegyetlenkedtek a más hitűeken, soha sem kísérték meg tanikaikat tüzzel vassal terjeszteni, míg a maoriok utálatos barbárságokat követtek el. A papok vakdűhe semmi büntöl, semmi alávalóságól nem retent vissza e részben, szétromboló a polgáriasság haladásait, és erkölcsait a maoriok közt, s oly szörnyetegekké tevő őket, milyenek, talán az európaik oda jövele előtt sem valának. Durva lelki-

latért járó kevés canonica portiót és kopét is hozzá vére, oly végtelen csekély a tanítói fizetés, hogy abból legnagyobb része egymagára sem élne meg, ha vagy magának is nem lenne némi birtoka, vagy részes munkára nem venne ki földeket, vagy a képzettség melléke (jegyzői, adógyűjtői stb.) tiszt nem viselne a népiskolai törvény 141. §. elejére. Ha lenne valaki, ki e felől kétségeskednék, feleljenek a következő körlevélben számok: Alsó-Fejérmegye összes 266 népiskolai tanítói közül csak 17 nek van 300—500 frtig terjedő fizetése.

27 nek	200—300	"	"
70 nek	100—200	"	"
61 nek	50—100	"	"

és így 92 nek 50 frtnál, tehát egy béresinas évi díjánál is csekélyebb fizetése van, ide érve a természetben kapott díjt is, mely, hogy az északi változó időjárás és a hívek általános közönye miatt sokszor mily illusorius, országszerte ismeretes.

2. Szintoly nagy fogyatkozás van az iskolaépületekben, a létezők és nagyobb részint nem tanítási célra készült, hanem egyes felekezeti cantori házai s kevés dícséretes kivétellel, rendszeren faépületek, szalmával, ritkán zsidólyeivel fedve. Az ilyen iskolaépület többnyire egy pitvar és két szobáskából áll, melyek egyikében a cantori család lakik, a másik az iskola. De arra is van elég eset, hogy a cantor egyetlen szobája maga az iskola is. A tanzóba nagyobb részben alacson, szűk, kis ablakok által s ferde irányban csak sötétlen világítva és földes talajjal. Az iskolán belül falusi házak is jobbadán csak ily közönséges paraszt kunyhók. A butorzat, kevés kivétellel, egy két keresztlábon álló hosszú asztal (eok helyt e sine) s néhány hosszú pad, a tanköteles gyermekek 1/4 részének sem elég számban. Alsó-Fejérmegye az iskolán használt 34 bérelt ház s a több városiakkal együtt 243 iskolaépület közt alig van jó 101; közepes 44; rossz 64; egészen hiányzik 62, melyhez a teljesen átalakítandó 64-et is téve, a hiány majdnem 126.

A létező tanzóknak butorokkal és tanszerekkel való felszerelése is oly gyarló, hogy egész megyében a városokkal együtt kiélegetően csak 10 van, közepesen 17, hiányosan, vagy sehogy 216. (Külföldön kiélegetően 11, közepesen 24, hiányosan, vagy sehogy 124.) Mindez elismorító adat a szakértő és emberbarát előtt. A ki tudja, hogy a kellő magasság, tágas és előnyesen világított tantermek ide levégye, a gyermekek korához és szervezethez szabott czélszerű pados asztalok (subselliumok), a tanítástán kívánalmainak megfelelő tanszerek (fali táblák, térképek, földgömbök, terményrajzi ábrák, gyűjtemények stb.) mily elhatározó befolyással vannak a gyöngye gyermekek ép és egészséges fejlődésére, a figyelem és tudás-vég felkeltésére, ápolására, végül a tanítás minden irányú érdeklődésre, a szabatos gondolkodásra, — annak nem kell mondanom, hogy a mi főlebb vázolt nyomoru tanzóháink poshadt levegője, rossz világítása, czélszerűtlen fűtése, semmi, vagy hiányos felszerelése, mily háros hatással van a tanulók egészségére, nyomorító kedélyére s benító szellemi fejlődésére.

3. Az iskolai törvény által megrendelt tágas, teres udvar testgyakorlat-

letűknél a szerencsétlenség babonát és vakdühöséget nemz s ez történt a maoriknál is.

Midőn 1864-ben Lloyd kapitány más hét társával a barczban esett el, a bennszülöttek rájuk rohantak, megitták véréket és lefejezték a hülakat. Néhány nap múlva, a maorik szerint, megjelent Gábor arkangyal azoknak, kik akkor vért ittak volt, s azt parancsolá, assák ki a kapitány fejét, szarassák meg s hordozzák körül Uj Seelandban, mert ezután e fő is egy eszköze leend az Is tenséggel való érintkezésre. Ezt meg is tették, nem kétkedve abban, hogy ez által osztandja Jehova parancsait; így, többek közt ez úton nevezetett Tella főpappá és Hephaniah meg Raingitoura se géújeivé az új vallás szolgálatában. Ez új papok kinyilatkoztaták, hogy Isten parancsa szerint az új vallás neve „pau-mariri“ az az „a jóság és béke vállalása.“ Jövőre Gábor arkangyal anyalok legioival örkődik a maorik felett s a szűz Mária folyását köztük leend, imádkozva érefték; mert Isten arra választá ki a maorik népét, hogy általa döntse le az európaiak vallását s helyre állítja az igaz hitet a maga tisztaságában.

A következő esemény megerősíté a maorikat azon hitben, hogy az angolok golyói nekik többé nem árthatnak. New Plymouthtól mintegy 6 mérföldre az angolok egy redouteot bányták a magaslatra s ezt Short kapitány, az 57-ik ezred egy századával tartá megszállva. Egy holdvilágos este egy maori hymnust énekelve, vad taglejtések közt közeledett a redoute felé; merészen, minden félelem nélkül, letérdelt az árkolat elébe s imádkozni látszott. A katonák le akarták lönni, de a tiszték nem engedték, hanem egy tizedessel 10 közlegényt küldtek elfogatására. A maori közel bevárta őket, akkor felugrott, egy követ dobott az alisztre s lassan eltávozott, míg a katonák rendre reá löntek; de — egy golyó sem talála a golyómentes maorit bár a hold tisztán sütött s a katonák jó lövészeknek tartattak. Egy későbbi csata alkalmával a maori csakugyan elesett.

A szerencsétlen Lloyd kapitány feje, mint

tokra s faiskolának alkalmas kert csak kivételképp található mindkét megyében. Az abszolutismus alatt megrendelt kiszakítása a gyümölcsiskolának a közhelyből kevés helyett és az is hiányosan történt, épen mint az iskolaépítés. A községben lévő egy-egy keresztút, pusztá oldal, vagy patakárok mellett, néha a templom körül szabadon volt egy-egy foltoskát fogtak fel, szacolták be s tákoltak rá egy kezdetleges iskolaházat; mely sok helyt évekig pusztán állott. A faiskolának számtalan kis közhely is jobbra ily sorsban részesült.

Mindezen elősorolt hiányok orvoslás nélkül nem maradhatnak. Az idő nem vár; az európai civilizatio körlehetlenül megkívánja, hogy vagy vele haladjunk, elsajátítva vívmányait, vagy hódításainak, fattyu kinövésének áldozatul essünk. Egész népoktatásunkat a törvény értelmében kell berendeznünk minden erőnkkel, minél gyorsabban, míg az késő nem lesz. Épen ezért szembre kell néznünk a berendezés útjában álló akadályokkal és nehézségekkel, melyek ez idő szerint következők:

1) Községeink tetemes részének (Alsó-Fejérmegye 1/3, Külföldmegye 2/3 résznek) nemzetiségi és felekezeti fractiókra való megoszlása oly kedvezőtlen arányban, hogy némely helysége 2—3, sőt 4—6 felekezet is jut. És a mi ennél is szomorítóbb, a gyászos emlékü abszolutismus egyre szította a féltékenységet és neantelen gyűlöletet megyeink különböző ajku és hivallású gyermekei között, hogy annál gyorsabban szakmányul essenek germanizáló és centralizáló terveinek. Másfelől az egyes felekezeti főhatóságai hibeikkel kizárólag elszigetelő felekezeti nevelést akarván adni, szigorúan ragaszkodnak iskoláik egyházi vezetéséhez, és fájdalom! alig tettek egyebet a népiskolai törvény végrehajtása körül, mint annak kedvezményeit fölhasználni, megrendelték felekezeti iskoláik minden áron leendő fenntartását. Ez igen sok községben annyit tett, mint fenntartani akarni a szomorú status quo-t, azaz: a községek tetemes részében 2—5 iskolának gúnyolt cantori kunyhót, ugyanannyi tanítónak nevezet, jobbadán képezetlen és anyagi gondokkal küzdő cantort; akkor, mikor az illető községek valamennyi felekezeteikkel egyesülten alig lennének képesek egy virágzó községi iskolát fenntartani s egyetlen jól képzett tanítót becsületesen fizetni... Ez a szűkkelvű fellépés, ez az erőltetése a felekezeti iskoláknak még ott is, hol, köztudomás szerint, az lehetetlen — valóságos lidércnyomás az annyi demoralizáló politikai rendszerváltozás dacára is még mindig hajtható szegény népünk, mely előítélettel mellett sem vesztette el minden érzékét gyermekeinek jobb nevelése felől. Eme nyomorászó körülmény hozta elő azt a fenn nem tartható anomaliát, hogy felekezeteink jelenleg két tíz közé vannak szorítva, t. i. egyfelől a törvény végrehajtásával megbízott kormányközségek untalan szorítják a szüléket tanköteles gyermekeik iskoláztatására; de nincs iskolaépület, vagy nem alkalmas a szerény cantori lak s a képezetlen tanító. Másfelől az egyházi hatalom a felekezeti iskola fenntartását rendelvén el, a hívek nem mernek egy községi iskolába egyesülni s bevárják a törvénszabta megintések idejét.

(Folytatása következik.)

Jehova parancsolá, a sziget északi kerületeiben körül hordoztatott. A papok ennek nevében hívták fel a maorikat fogadják el az új vallást és csatlakozzanak hazájuk és nemzeti függetlenségük védelméhez.

Hogy a han han vallás a kereszténység ellen tör, bizonyítja az is, mily kegyetlen módon ülték meg 1865 márcziusában Volkner hitérítőt. Volkner kasseli német volt, a hamburgi missió iskolájában nyerte hitépeztetését; az északnémet hitérítőtársaság küldte őt Uj Seelandba, de itt az angol egyházba lépett át.

A harcz kitörése után Volkner nejével együtt Aucklandba ment s akkor tért vissza, midőn már a fölkelés csillapult látszott. Turangabában szállott partra; a bennszülöttek hidegen fogadták, némelyek nyiltan mondták, jobb lett volna Aucklandban maradnia, mintán ők új vallást fogadtak el és nincs szükségük keresztény hitészónokra. Nem sokára el is fogták Volkner a bennszülöttek saját lakásában s egy közel szomorú fűzhez vitték. Itt tudtára adták, hogy meg kell halnia; a keresztény hitérítők azon ürügy alatt jöttek közibük, hogy a bennszülötteknek az üdvösség útját megmutassák, mondták, de az általuk hirdetet vallástévtan s csak arra való, hogy az egykor oly szabad és boldog nemzetet szolgásgátra taszítsa, boldogtalanná tegye. Volkner felakasztották, meggyalázták. Alig hogy lelkét kiadta, egy maori levágta, s a még reszkető testből kivette beleit s a kutyák elébe dobta; szivét a jelen voltak feloszták maguk közt és megették. Azután a pap leszelte fejét és diadallal hordozta körül, míg a han-han hívei felvették és lenyalták a lebuló véresöppeket.

Egy elfogott hajós kapitányt Szabados bo-csajtottak, mihelyt megtudták, hogy Mázos vallását követi.

Azonban, bármily kétségbeesett örkődéseket tesz a han-hanis mus, a maori k veszte kikerülhetlen. Alig 45000 lélek van még fenn az egész nemzetből, ezeket is nemsokára elűri a földszinéről.

## Törvényjavaslat a köztörvényhatóságok rendezéséről.

### VII. Fejezet.

A egyes és átmeneti intézkedésekről.

89. §. A székelyszékek, a Jász Kun, Hajdu, nagy-kikindai és szepesi kerület, Kővár, Fogaras és Naszod vidéke a jelen törvény értelmében szervezkedett törvényhatóságokká alakulnak át.

A királyföld rendezéséről az 1868. XLIII. dik t. czikk 10. §-ának rendelete folytán külön törvény intézkedik.

90. §. Szabad kir. városok a belügyminiszter engedélyével rendezett tanácsu városokká, vagy nagy községekké alakulhatnak át.

Ha az átalakulást a város lakosságának azon része kívánja, mely együttesen a városi összes államadónak legalább felét fizeti, az átalakulást meg nem tagadható. A belügyminiszter minden átalakulást az országgyűlésnek bejelenteni s országszerte közzétenni köteles.

91. §. Az állami közigazgatás költségeit jövőre a törvényhatóságok saját házi pénztáraikból fogván fedezni, a pénzügyminiszter egyetértőleg a belügyminiszterrel, még ez év folytán törvényjavaslatot terjeszt elő a föld-, házjvedelem és személyes kereseti adó oly mérvű leszállításáról, hogy a leszállítás a lehetőségig megfeleljen azon főösszegeknek, a melyet az állam a f. évből közigazgatásai czélokra az összes törv.-hatóságoknak kiszolgált.

92. §. A községi törvénynek a községi hatóságról és illetőségről szóló 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11-ik és a szegényügyre vonatkozó 107-dik §-ának rendelete a szabad kir. városokra is kiterjesztetik.

93. §. Jelen törvény kihirdetése után a belügyminiszter által kitűzött határidő alatt, minden törvényhatóság közigyűlést tart, s a főispán, (főkirálybíró stb.) illetőleg a polgármester elnöklété alatt küldöttséget küld ki.

A küldöttség a szerint, a mint a törvényhatóság jövő szervezete igényli, tervet dolgoz ki:

a) a törv.-hatóságoknak az orsz. választó kerületekre való tekintettel szolgabírói járásokra (szakaszokra) osztásáról. (25. §.)

r) a tisztikar, a segéd-kezelő és szolgáloményzet létszámáról, hatásköréről, a munka felosztásáról, a fizetések mennyiségéről, a napidíjak fokozatáról.

d) az árvaszék és az állandó választmány (44. §.) szervezéséről s az árvaügynek a törvényesektől átvételéről,

e) összeállítja a választókerületek választóinak névjegyzékét,

f) elkészíti a legtöbb adót fizetők névsorát.

g) intézkedik a községek útján a községi választókerületek megalakulása iránt.

A küldöttség munkálata fölött egy újabb közigyűlés határoz s megállapodásait megerősítés végett a belügyminiszternek terjeszti fel.

94. §. A helyben bagyott határozatok alapján egy újabb közigyűlés megválasztja, az igazoló-választmány (22. §.) választás alá eső tagjait; megválasztja a választások vezetésére hivatott egyes küldöttséket, kitűzi a választások határidejét, s általában megteszi mindazt, a mit a jelen és a községi törvény életbeléptetése megkíván.

## UJDONSÁGOK.

(—) József főherceg elrendelte, hogy a honvéd legénység egy része már az ősz folytán hidászatban és árkaszatban gyakoroltassék, s így kiderüljön, ki a varázsló, vagy boszorkány. A bülsen végrehajtott visitató eredménye az volt, hogy harmincze egyen találtattak gyanusoknak. Ezeket azután megeskették, hogy ezental nem fogják tűni ördögös mesterségüket. — Ezt a furcsaságot mi is más lapból olvastuk.

(—) Első vasúti vonat Kolozsvártól Nagyváradig. E hó 7 kén néhányan Kolozsvárról vasúti vonaton indultak föl Pestre, a Baththány tünepélyre. A sztánai töltés azonban még nem készültvén el, innen csak odáig mennek, s az akadályokat kikertülve, egy más vonaton folytatják Pestig az útát.

(—) Több vidékről beérkezett tudósítások szerint ez idény tavaszon számos helységekbent tett kárt a hosszas esőzés, jég és árvíz. Elég szomorú hír, hanem némi vigaszul szolgálhat, hogy a mely helyek meg valának kimélve az elemi csapásoktól, azok határain mindenben jó termésre lehet kilátás.

— A kolozsvári hitelbank és zálogkölcsön társulat a mult hó 28 kán tartá az évi rendes közgyűlést. Az igazgatósági jelentésből érdekesnek tartjuk közölni a következőket: A pénztári forgalom a mult évben volt 2.435.580 frt 7 kr; a pénztárjegyek forgalma 218.000 frt; a zálogkölcsön-fizlet forgalma 2.169.737 frt; a jövedelem 47.527 frt. Az évi osztalék a 200 frtos részvényekre 8 frt és 6 % kamat, tehát összesen 20 frt, a mi 10 % jövedelemnek felel meg. — Az igazgató választmányból a halál által elragadt Groisz Nándor helyébe dr. Groisz Gusztáv lön megválasztva. A sorshuzás útján kilépésre kijelölt Gámán Zsigmond újra megválasztott. — Groisz Nándor halála feletti fájdalmát a gyűlés jegyzőkönyvileg fejezte ki.

(—) Ugyancsak nyírhalja a rakocczáltal Szamos vize minden évben a sétatérhez tartozó gy-

nevezett „rózsa-ligetet.“ E gyönyörű helyből az idény tavaszon újlag kiszakasztott a víz egy jó darabot, s néhány óriás fa gyökeréből kiforgatva hetek óta fedi gazdag lombjával a megszéledt vízfolyamot, mintha ki akarná engesztelni, hogy jövőre mérsékelje dühét. Azon fák, melyeknek száz év alig volt elég, hogy oly nagygyá nőjenek, most egymásra semmülnék meg azért, hogy a partot nem látják el czélszerű kötésekkel. A mint a víz mostani folyásából következtethetni, ha nem intézkednek a maga idejében, még sokkal tetemesebb károk is következhetnek be.

(—) Oh bivalok! Egy kolozsvári polgár F. P. közelebről folyamodást nyújtott a képviselőtestület elé a végett, hogy engednék meg a belvárosban is bivalokat tartani. Vajjon nem tréfál tisztelt polgártársunk? annyi bizonyos, hogy e folyamodás a képviselőtestület tagjai közül sokat már megnevetetett. Meglátjuk, mi lesz belőle.

(—) Sétatérünket nem öntözik, a nagy por miatt teljesen élvezhetlenül válik e gyönyörű, s a friss léget keresőkre nézve egyetlen közhely. Ezt nem szűnünk panaszkodni s ime egy hét óta már egy lovas-csapat lovagol ott minden reggel a sétatér nagy alkalmatlanságára és boszúságára. Vajjon arra valók-e az ily közsétek?

(—) A sétatér végén levő városi uszoda tegnapelőtt a közhatalomra megnyitott. Szabadon úszók az egész nyári idényre 3 frt 50 krt fizetnek, mit tévedés kikerülése tekintetéből említettük meg, mivel az ezt tartalmazó hirdetmény német szövegében hibásan áll 3 frt 40 kr.

— N-Váradon május 27-kén a várban nagy szerű tragodia történt. A Jablonsky-ezredből egy csapat gyakorlatokat tartott a váruváron. A gyakorló csapat között egyik közkatona az előtte való napon ört állván, 6 kemény töltést kapott, melyekből öttöt szakaszvezetőjének átadott, a hatodikát tölténytartójának feledé. — A gyakorlat napján a legénység 12 vaktöltényt kapott, melyeket a tartóba tett. Gyakorlat közben a szerencsétlen véletlen azt akará, hogy a kemény töltény akadjon kezébe, melyet puskájába téve, a tiszt vezényszavára elülté fegyverét. A lövést iszonyu jelenet követé. A golyó egy körülbelül 20 lépésnyire álló káplár és mögötte álló őrmesteren keresztül halotva, egy harmadik közember mellébe fűrődött. A két első rögön szörnyet halt, a harmadik halálosan megsebesült. Képzeltetni a jelenet hatását. A szerencsétlenség okozója majdnem megörlött, s jelenleg őrizet alatt áll, nehogy öngyilkossá legyen.

(—) Minő sebesen röptül a galamb? Pesten, május 22 dikén reggeli 6 órakor az ujon alakult szárnyas-ápoló-társulat néhány tagja az állatkertből két postagalambot bocsátott szárnyra, melyeket pár nappal előbb rajnai Kölnből hoztak oda. A tudósítás, melylyel a galambokat Pestről Kölnnek útra eresztették, a szárnytollakra volt lenyomva. Négy gyors röptül pesti galambot is útnak indítottak a két kölnivel. Szép tiszta időben emelkedett magasra a hat szárnyas. Fél óra alatt a két postagalamb eltűnt a láthatárról; a pestiek csakhamar felhagytak a diszkussióval s visszatértek Budára. Már delután 5 órakor távsürgöny tudatá Kölnből, hogy a postagalambok 2 órakor ép egészséggel visszaérkeztek. E szelid szárnyasok tehát 150 mértföldnyi útát tették meg nem egészen 8 óra alatt.

(—) Babona. Szakadát, román faluban kitűtött a marhavész, minek következtében a kupa-tanács kiadta a rendeletet, hogy a faluban minden férfi és asszony megvizsgáltassék, s így kiderüljön, ki a varázsló, vagy boszorkány. A bülsen végrehajtott visitató eredménye az volt, hogy harmincze egyen találtattak gyanusoknak. Ezeket azután megeskették, hogy ezental nem fogják tűni ördögös mesterségüket. — Ezt a furcsaságot mi is más lapból olvastuk.

(—) Egy 118 éves nő él Sz. Lőrinczen, ki mellől már a negyedik generatio is kihalt. Az öreg nő még most is oly erős, hogy naponta eljár dologra s becsülettel megkeresi kenyereit. Senki sem emlékszik a faluban, hogy az valaha beteg lett volna.

(—) Egy úr és egy asszonyság felülvé sokáig mentek egymás mellett közelebről Budán egy, hogy már mindenkinek felülvé, csak az asszonyságnak nem. Az úr díszesen volt felöltözve, mint valami telivér gavallér. A hölgy színtelen elegáns volt. Az egész hosszú utczán csendesen haladtak végig, de az utca sarkán egyszerre nagy zajt üt a nő, mert észrevette, hogy az elegáns uraság, ki pár percig nagyon közel lépegetett mellette, zesebből tárczáját kilopta. Az ilarovag me-neküllő akart ugyan, futásnak is eredt, de elfogták és hívóvárad tették, a mi e forró napokban csak előnyére valód másoknak is.

— Nyilvános elismerés. Alóllírtak, mint a „Victoria“ biztosító társaság biztosítottjai, a városokban e hó 20 kán d. u. remítő tűzvesztés következtében porrá égvén, polgártársaink érdekében kötelességüknek tartjuk nevezett társaságnak azon gyors, méltányos és igazságos eljárásért, mely szerint sok ezerekre mentő káraitkat egy teljatalmu kiküldöttje által 41 óra leforgása alatt rendezte s teljes értékben kifizette, legmegerőbb elismerésünket kifejezni. Toroczkón, május 22. 1870. Demény Imre, bíró, a város, mint színtelen károsult nevében, Vernes István, Molnár László, Kriza György, Zsákó Mihály, Vernes Istók, Demény József, K. Vernes István, Kriza János, Rác János, P. Vernes István, Koronki János, Pál Simon, Farkas János, Zsákó Istók, Balogh György, Székely Ferenc, Rác Ferenc, Vernes Boricza.

